

קרן קיימת לישראל
K K L - J N F

**החטיבה
לחינוך ולקהילה**

עצמאות בשטח

ערכת פעילות לחוגש האום

אנשי חינוך והדרכה יקרים,

במרכז של חודש ניסן עומדים ליל הסדר וחג הפסח. בחג זה, מסביב לשולחן, אנו מספרים ביציאת מצרים ומעבירים את המורשת והמסורת שלנו לבנינו ולבנותינו – מדור לדור – כבר אלפי שנים. לא בכדי נקבע חודש ניסן כראשון לחודשים במסורת היהודית, החג שבו נולדנו והפכנו לעם.

בחודש זה לא רק נולדנו כעם, אלא גם חזרנו לארצנו לאחר אלפיים שנות גלות. מדינת ישראל נולדה אף היא בחודש האביב, במעמד המרגש שאליו יצאו חברי מועצת העם מבית קק"ל בתל אביב לפני 75 שנה.

קק"ל הכשירה את הקרקע להקמת המדינה עוד בתחילת המאה הקודמת, השתתפה במאבקים ובאתגרים שליוו את הקמתה ואת התפתחותה, ויש לה חלק חשוב בעיצוב פניה ודמותה של המדינה עד היום.

בימים אלו של חודש האביב, ימים של התחדשות ועצמאות, ימים שבהם הטבע מתעורר מתרדמת החורף והיערות מוריקים, אך טבעי שנשתתף גם אנחנו בהתחדשות ובהתרגשות, האופפות כל כינה.

אני מזמינה אתכם לצאת לשטח לפעילות של למידה וחווייה, ולחגוג איתנו ביער את החודש המיוחד הזה, הגדוש אירועים, חגים וימים לאומיים. כי אין מקום מתאים יותר מיער קק"ל להתרגש ולהתחדש בו יחד, להיזכר וללמוד בו על העבר, ולתכנן ולהביט בו אל העתיד.

בברכת פעילות פורייה ומהנה,

יפעת עובדיה-לוסקי,

יו"ר דירקטוריון קק"ל

מעור 1: היום יום הולדת

רציונל ומטרות: דרך הקבלה בין יום ההולדת האישי ליום ההולדת של המדינה נכיר את סיפור הקמת מדינת ישראל ונבין את תפקידה של קק"ל בהקשר זה ואת חשיבות השטחים הפתוחים והיערות למדינה.

קהל יעד:
כיתות א-ג

משך הזמן:
כשעה

מקום:
בשטח – רצוי ביער קק"ל, אבל אפשר גם בחצר בית הספר או בכל שטח פתוח וטבעי

עזרים והכנות:

- קישוטי יום הולדת לבחירת המדריך (רצוי ומומלץ להכין קישוטים מחומרים ממוחזרים - בדים ישנים, ניירות טיוטה)
- הזמנה ליום הולדת
- כרטיסיית סיפור ההכרזה ותמונת גולדה מאיר
- כרטיסיות רמזים/פאזל*

*בערכה 15 כרטיסיות שמשמשות בשתי פעילויות:

1. כרטיסיות רמזים במערך זה
2. כרטיסיות פאזל במערך "מתנה לישראל" לכיתות ד' - ו'

קרן קימת לישראל
K K L - J N F

החטיבה לחינוך ולקהילה

מחנכים יקרים,

תקופה מיוחדת זו, הנפתחת בחג הפסח ומסתיימת ביום ירושלים ובחג השבועות, מסמלת בכל שנה ושנה את גאולת ישראל הגופנית והרוחנית, ממוות לחיים ומעבדות לחירות.

בתקופה זו אנחנו מציינים ימי חג ושמחה, ולהבדיל – ימי זיכרון. רגשות צער וכאב עוברים לרגשות שמחה ועוצמה.

אנו מתחברים לזהותנו הלאומית ולשרשרת הדורות שקדמה לנו, ומבינים את תפקידנו ההיסטורי כחוליה משמעותית ביותר בשרשרת זו, בעידן התקומה והחזרה לארצנו לאחר שנות הגלות הארוכות.

לרגל הימים המיוחדים הללו אנו מזמינים אתכם לצאת לשטח ולחגוג באחדות ובאחוזה עם כל עם ישראל, ליהנות מהטבע המיוחד והמרהיב של ישראל, מהיערות הירוקים ומהמרחבים הפתוחים החשובים כל כך לכולנו, וגם בזמן החגיגה, כמו בכל הימים – לכבד אותם, להוקיר אותם ולשמור עליהם.

במארז זה תמצאו שלוש פעילויות שטח לתקופה זו, המותאמות לשלוש שכבות גיל, מגיל הגן ועד כיתה י"ב.

אנו מקווים, שההפעלות בערכה יסייעו לכם להעביר את התכנים באופן חווייתי, מעניין ומחדש, ולהקנות למודרכים רעיונות וערכים של מעורבות ושל מנהיגות ערכית, ציונית וסביבתית.

בברכת פעילות כורייה ומהנה וחג שמח!

שר-שלום גרבי

מנהל החטיבה לחינוך ולקהילה, קק"ל

1

למי יש יום הולדת?

ניכנס לשטח הפעילות עם קישוטי יום הולדת חגיגיים (רצוי שיהיו מבד או מנייר ממוחזר) ונעמיד פנים כאילו אנחנו מתכוננים למסיבת יום הולדת – נבחר חניך אקראי ונשאל – נו, המסיבה מוכנה? הכיבוד כבר במקום? החלטתם אילו שירים נשיר? מהר, האורחים עוד מעט מגיעים...

נראה את ההזמנה ליום ההולדת ונשאל:

מה זאת אומרת, הנה ההזמנה – אמרו לי להכין מסיבת יום הולדת גדולה, כתוב פה תאריך, כתובה פה שעה, אבל השם נמחק.

נקריא:

הנכם מוזמנים למסיבת יום ההולדת החגיגית של... שתיערך ב-ה' באייר.

נשאל:

מי זה יכול להיות? למי יש יום הולדת ב-ה' באייר?

נכון, למדינת ישראל. באיזו שנה היא נולדה? מי יודע בת כמה היא? מישהו מכיר מישהו שהוא באותו גיל כמו המדינה? אולי סבא או סבתא של ההורים שלכם? ישראל היא מדינה צעירה או זקנה?

נביא דוגמאות:

- ארצות הברית בת כמעט 250 שנה (נוסדה ב-4.7.1776)
 - צרפת רק קצת יותר צעירה – בת 234 (נוסדה ב-14.7.1789)
 - לבנון, השכנה שלנו, היא רק מעט יותר גדולה מישראל (נוסדה ב-22.11.1943)
 - דרום סודאן קיבלה עצמאות רק לפני קצת יותר מעשר שנים – ממש תינוקת!
- אז ישראל לא הכי צעירה, אבל גם לא מבוגרת בכלל ביחס למדינות אחרות בעולם. ובכל זאת, ב-75 שנה הצלחנו לבנות מדינה לתפארת.

2

קרן קימת ל...

נשאל:

מה ההבדל בין יום הולדת של מדינה ליום הולדת של ילד או ילדה? מה צריך להכין כדי שמדינה תיוולד?

נחלק כרטיסיות עם רמזים, וכל מודרך או מספר מודרכים יצטרכו לנחש מה אומר הרמז שקיבלו.

נספר:

קרן קימת לישראל הוקמה כמעט חמישים שנה לפני מדינת ישראל, כדי לקנות ולהכין את השטח להקמת המדינה היהודית. באמצעות תרומות של יהודים מכל העולם – גם של ילדים כמוכם, שנתנו את הפרוטות המעטות שהיו להם כדי להצליח להשיג את המדינה שכולם חלמו עליה – הקרן קנתה אדמות בארץ, הקימה עליהן יישובים יהודיים, הכשירה שדות חקלאיים, סללה דרכים ונטעה יערות.

היום הגדול

נספר על היום שישראל נולדה בו – זה היה יום שישי מרגש ולחץ מאוד.

ממש עד לרגע האחרון התלבטה מועצת העם (קבוצה של נציגים מכל העם שהובילו וקיבלו את ההחלטות בשם כולם - מעין כנסת זמנית) אם להכריז על המדינה, כי היה חשש שהכרזה רשמית תגרום לפלישה של כל מדינות האויב השכנות, שינסו לקלקל את התוכנית ולמנוע את הקמתה של מדינה יהודית. למרות שהשלטון הבריטי הסתיים באופן רשמי רק בשבת, החליטו לערוך את הטקס מהר מהר, ביום שישי אחר הצהריים, לפני שהשבת נכנסת. ההזמנות לטקס חולקו בחיפזון ובסודיות, מגילת העצמאות עדיין לא הייתה מוכנה וכתובה בצורה חגיגית, ואפילו לא הספיקו לערוך חזרות לטקס הכי חגיגי שנערך אי פעם בישראל – אבל חברי מועצת העם החליטו למהר, כדי שאף אחד לא יתחרט, וההזמנות לא תתפספס – עכשיו מכריזים!

3

למה זה חשוב?

לאחר שהמדינה הוקמה, קק"ל התמנתה לנהל את היערות בישראל, וזה אחד מהתפקידים החשובים ביותר שלה גם כיום. מדינת ישראל היא בין המדינות היחידות בעולם שיש בה כיום יותר יערות ממה שהיו בה לפני 75 שנים.

נשאל:

כמה חשובים היערות למדינת ישראל שחוגגת היום/השבוע/ החודש/חגגה לא מזמן/תחגוג עוד מעט יום הולדת?

נערוך תחרות בין שני מתנדבים או בין שתי קבוצות: כל אחד בתורו אומר סיבה שבגללה היערות חשובים למדינה ולתושביה. הראשון שלא מצליח לחשוב על סיבה – נפסל (סיבות לדוגמה: כנאי ונופש, ריאות ירוקות, עצירת סחף, החדרת מי הגשמים למי התהום, לכידת אבק... + כל הסיבות המופיעות ברשימת עץ אחד+ בנספח 3).

4

עוגת יום הולדת (מנדלה חגיגית)

נסכם – וואו! יש ממש המון סיבות שבגללן היערות והעצים חשובים! טוב שאנחנו מקיימים את חגיגת יום ההולדת כאן ביער היום. ביום הולדת כזה הכי מתאים שגם העוגה תהיה מחומרי הטבע. נקציב זמן שבו כל הקבוצה יחד בונה עוגת יום הולדת מחומרים טבעיים שחברי הקבוצה אוספים בשטח. שימו לב – מותר לאסוף, אבל אסור לקטוף!

עם תום הזמן נצלם את ה"עוגה" ונעמוד להביט ולשמוח במעשה ידינו, או נזמין כל משתתף להביא משהו מהסביבה ולהניח אותו במרכז המעגל כברכה סמלית למדינה.

לסיום, לפני ש"מכבים את הנרות*", נבקש מהקבוצה לחשוב אילו משאלות יכולות להיות למדינה, ונזמין מתנדבים לבקש אותן בשמה בקול רם.

ולסיכום נפנה לקבוצה –

ומי יגשים את כל המשאלות האלה? –

אתם הילדים, כשתגדלו!

*אפשר לסדר במרכז ה"עוגה" ערמה של עלי שלכת ומתחתיה סוכריות או איזשהו פרס קבוצתי מתוק, ולהזמין את כל הקבוצה לנשוף יחד ולחשוף את הפרס כדי ליצור זיכרון משמח וחוויתי בסיום הפעילות.

נראה את תמונת ההכרזה ונקריא מתוך ספרה של גולדה מאיר, אחת מהנשים הבודדות שחתמו על המגילה, ושהפכה לימים לראש הממשלה הרביעית של ישראל:

"ב-4 אחה"צ בדיוק התחיל הטקס. דוד בן-גוריון, שהפך אחר כך לראש הממשלה הראשון, היה חגיגי מאוד: כשהוא לבוש חליפה כהה ועונב עניבה, קם על רגליו והכה בפטישו. לפי התוכנית זה היה אמור להיות האות לתזמורת, שהצטופפה ביציע שבקומה השנייה, לנגן את "התקווה".

אבל משהו השתבש, ומוזיקה לא הייתה. אנחנו בקהל, באופן לא מתוכנן ובלי מוסיקה שתלווה אותנו, קמנו על רגלינו ושרנו את ההמנון הלאומי. אחר כך כחכח בן-גוריון בגרוננו ואמר בשקט: "אקרא בפניכם מגילת היסוד של מדינת ישראל". זה לקח רק רבע שעה – וכבר קרא את ההכרזה כולה. הוא קרא אותה לאט ובבירור רב, ואני זוכרת שקולו התחלף והתרומם מעט בהתרגשות כשהגיע לסעיף האחד עשר:

לפיכך התכנסנו, אנו חברי מועצת העם, נציגי היישוב העברי והתנועה הציונית, ביום סיום המנדט הבריטי על ארץ ישראל, ובתוקף זכותנו הטבעית וההיסטורית, ועל יסוד החלטת עצרת האומות המאוחדות, אנו מכריזים בזאת על הקמת מדינה יהודית בארץ ישראל, היא מדינת ישראל.

מדינת ישראל! עיניי מלאו דמעות וידיי רעדו. עשינו את המעשה. הבאנו לעולם את המדינה היהודית – ואני, גולדה מאבוביץ מאירסון, זכיתי ליום הזה."

(עיבוד מתוך הספר "חיי" מאת גולדה מאיר)

מתנות מהשטח

ניתן משימה:

כל מודרך צריך לאסוף שלושה דברים שהוא מוצא בשטח, שבעיניו הם יפים/מיוחדים/בעלי ערך, ושאפשר לתת אותם במתנה למישהו. נגדיר גבולות גזרה, נקציב לנושא 5 דקות ונכזר את המודרכים לחפש.

עם תום הזמן נתאסף חזרה למליאה, ונבקש שכל אחד מהמודרכים יכתוב את שמו על פתק ויטמין בכובע מרכזי. נערבב את הפתקים ונבקש מכל אחד להוציא שם מתוך הכובע, כך שכל אחד יגדיל חבר אחר בקבוצה.

נבקש מכל אחד לתת אחת מהמתנות שאסף לחבר שאת שמו הוא הגדיל, ולהסביר מדוע בחר במתנה הזו דווקא.

- מה חשבתם על המתנה שקיבלתם? האם היא שימחה אתכם? האם יש לה ערך בעיניכם?
- האם לדעתכם מותר לנו לקחת מהשטח דברים ולתת אותם מתנה? האם הטבע שייך לנו?
- האם יש ערך לדברים שאוספים בשטח, מהטבע?
- האם הערך של מתנות כאלה שונה מהערך של מתנות "רגילות"?
- מה חשבתם על המתנה שנתתם? מדוע בחרתם דווקא אותה? האם הנתנה לאחר נתנה גם לכם משהו? עשתה בכם שינוי?
- אפשר להשמיע את השיר "שיר במתנה" שכתבה תרצה אתר ומבצעת חווה אלברשטיין:
<https://youtu.be/imtL1oJuffl>

מעור 2: מתנה לאציונה

רציונל ומטרות: דרך משחק ודיון העוסקים בערך הנתנה ובהשפעתה על הנותן והמקבל, נכיר את אבני הבסיס, הערכים, והסמלים הנדרשים להקמת מדינה ונבין את תפקידה של קק"ל בהקשר זה ואת חשיבות השטחים הפתוחים והיערות לישראל.

קהל יעד:
כיתות ד' ומעלה,
בהתאמה לגיל
המודרכים

משך הזמן:
כשעה

מקום:
בשטח – רצוי ביער
קק"ל, אבל אפשר גם
בחדר בית הספר או בכל
שטח פתוח וטבעי

עזרים והכנות:

- פאזל מדינת ישראל – 15 חלקים*
- 5 חידות ציורים
- רשימת חידות מתוך המערך (עמוד 12)

*בערכה 15 כרטיסיות שמשמשות בשתי פעילויות:
1. במערך "היום יום הולדת", לכיתות א' - ג'
2. במערך זה כחלקי פאזל

בונים מדינה

נשאל:

האם מישהו יכול לנחש למה אנחנו עורכים דווקא עכשיו פעילות שמתחילה במתנות? נקשר את הפעילות לעיתוי – יום העצמאות הוא יום ההולדת של המדינה.

נספר על קק"ל:

קרן קימת לישראל הוקמה ב-1901, בקונגרס הציוני החמישי. זה היה כמעט חמישים שנה לפני הקמת מדינת ישראל. באותה תקופה היהודים היו מפוזרים בכל העולם, וחלקים מהם סבלו מרדיפות, והיו חלשים ומדוכאים. הרעיון היה לשתף פעולה כך שכל העם היהודי יצבור כוח, ויוכל להכין את השטח להקמת מדינה יהודית שתהיה בית לכל היהודים בעולם. באמצעות תרומות – מתנות – של יהודים מכל העולם, גם של בני נוער כמוכם – אפילו כאלה שהיו עניים ונתנו את הפרוטות המעטות שהיו להם כדי להצליח להשיג את המדינה שכולם חלמו עליה, הקרן קנתה אדמות בארץ, חינכה והפיצה את הרעיון הציוני, הקימה בארץ יישובים יהודיים, הכשירה שדות חקלאיים, סללה דרכים ונטעה יערות, והכינה את השטח להקמת המדינה החדשה.

נשאל:

מה צריך כדי להקים מדינה?

נשחק משחק. בכל פעם נקריא חידה, שהתשובה עליה מפרטת את אחד המרכיבים שנדרשים כדי שתתקיים מדינה. מי שיצליח לפתור את החידה ראשון, יקבל חלק פאזל מתאים ויניח אותו במרכז. המטרה – להרכיב יחד פאזל שלם.

רשימת החידות:

1. ממנה נוצרנו ואליה נחזור, נעמוד על גביה בחושך ובאור: (אדמה)
2. ראשיהם בשמיים, יפים וירוקים – נותנים חמצן לנשימה ומקום לפיקניקים: (יערות)
3. כשאחד מתנוסס על התורן, השני נישא בשירת ההמון. מי אנחנו?: (דגל והמנון)
4. מקום לשכן אנשים – זה חשוב. אולי נצטרך להקים כאן... (יישוב)
5. גרים בה יחד המון אנשים, מלאה רחובות, בניינים וכבישים: (עיר)
6. כתאום קם אדם בבוקר ומרגיש שהוא... (עם)
7. מה המשותף ל: אופנה, אווירית וניהול: (תעשייה)
8. יש לה היכל כמעט בכל עיר: (תרבות)
9. מה המשותף לזהב, זר, חוץ: (מטבע)

חידות ציורים:

1

פתרון: שפה

2

פתרון: שדה

3

פתרון: יער

4

פתרון: יער

5

פתרון: קרקע

לאחר שכל החלקים הונחו והפאזל הורכב, נהפוך אותו ונגלה תמונה של הכרזת המדינה וקטע ממגילת העצמאות. נזמין מתנדב להקריא את הקטע בקול חגיגי ונספר את הסיפור של יום ההכרזה:

ביום הגדול כבר היו מוכנים בארץ כל המרכיבים שראינו בפאזל – לא כולם בשלים ומושלמים, אבל כולם כבר היו: חקלאות ותעשייה, יישובים ואדמות, תרבות, דגל והמנון, השפה העברית שקמה לתחייה, ועם שמחכה לרגע הגדול.

מועצת העם (הכנסת הזמנית שכינה לפני קום המדינה) החליטה ש-ה' באייר תש"ח, יום שישי בצהריים, הוא הרגע הנכון להכרזה. אף על פי שהמנדט הבריטי הסתיים באופן רשמי רק בשבת, ולמרות הפחד מפני מתקפה משולבת של כל מדינות ערב השכנות שרצו למנוע את הקמת המדינה היהודית, התכנסו מוזמנים נבחרים במוזיאון תל אביב לאמנות בשדרות רוטשילד בתל אביב, ודגל ישראל הונף בגאווה בזמן שדוד בן-גוריון הקריא את מגילת העצמאות והודיע על הכרזת המדינה.

מען 3: ירוק על האל

רציונל ומטרות: דרך משחק ודיון סביב האופן שבו נהוג לחגוג ולציין את יום העצמאות, נעסוק בהשפעה של האדם על הטבע ובהשלכות הסביבתיות שיש לבחירות שאנו עושים בחיי היום-יום על הסביבה.

קהל יעד:
כיתות י"ב ומבוגרים

משך הזמן:
כשעה

מקום:
בשטח – רצוי ביער קק"ל, אבל אפשר גם בחצר בית הספר או בכל שטח פתוח וטבעי

עזרים והכנות:

- טיימר או שעון חול
 - 2 כרטיסי עקרונות לאירוע ירוק (נספח 1)
 - 8 קלפי מוצרים
 - רשימת קניות למדריך (נספח 2)
 - תרשים שרשרת חיי המוצר המופיע בצד הפנימי של מעטפת המארז*
- *בזמן השימוש בתרשים הקפידו לשמור על כל מרכיבי הערכה במקום בטוח ועם תום הפעילות קפלו וארזו את כולם מחדש במעטפה.

מה נותנים למדינה

נמשיך בסיפור:

מאז התרחשו הרבה תהפוכות ותלאות והמון שינויים, אבל מדינת ישראל חיה וקיימת – הניסוי הצליח. לאחר קום המדינה השתנה תפקידה של קק"ל – היא המשיכה לתמוך במדינה הנבנית ומונתה לנהל את היערות בישראל.

נציע – בואו נסתכל מסביב ונחשוב יחד:

- מדינת ישראל קמה, בין היתר, הודות למתנות-תרומות שנתנו יהודים מכל העולם, כל אחד כפי יכולתו, וששימשו את קק"ל לרכישת קרקעות בארץ ישראל. איזו מתנה אנחנו יכולים לתת למדינה היום?
- האם מתנה או תרומה חייבת להיות חפץ או משהו בעל ערך כספי, או שאולי היא יכולה גם להיות משהו אחר (התנהגות, מעשה, דרך חיים)?
- האם היער שסביבנו יכול להיות גם הוא מתנה? למי המתנה הזו שייכת? למי היא ניתנה?
- האם השמירה על הטבע והשטחים הפתוחים יכולה להיחשב מתנה שאנחנו נותנים?
- כשאנחנו נותנים למדינה, למי אנחנו נותנים את המתנה בעצם?
- האם המתנה של כל אחד מאיתנו משמעותית? למה?
- לצד המתנה צריך גם כרטיס ברכה – מה הייתם מאחלים למדינת ישראל ליום הולדתה?

לסיכום:

נדבר ונרחיב על משמעות היערות והשטחים הפתוחים בישראל בשיתוף המודרכים ועל האחריות של כל אחד מאיתנו לשמור עליהם. נזמין את הקבוצה לבנות בכוחות משותפים כתובת או ציור ברכה (דגל ישראל, מגן דוד, מפת ישראל) ליום העצמאות מחומרי הטבע שנאספו בתחילת הפעילות, ולהצטלם לצידם יחד למזכרת.

על האש

נערוך הצבעה:

מי עשה/יעשה "על האש" בחיק הטבע ביום העצמאות?

נערוך הצבעה נוספת (ונבדוק מי שינה את עמדתו):

מי אוהב לטייל ולצאת לטבע כדרך בילוי? נכנה את תשומת הלב לכך שגם אנשים שפחות מטיילים ואוהבים את הטבע, יוצאים לפיקניקים ול"מנגל".

נשאל:

מה דעתכם על "תרבות המנגל" שהפכה לאחד מסמלי החג? (לכתבה בנושא: <https://www.zman.co.il/1890>)

נשאל:

האם כשאנחנו עורכים "על האש" או פיקניק, אנחנו משאירים בטבע עקבות?

צילום: חיים אזולאי, ארכיון קליל

עקבות וטביעות רגל

ניתן משימה:

על חברי הקבוצה להסתדר תוך דקה על פי מידות נעליים – מהכי גדולה להכי קטנה, ניישר שטח אדמה ונזמין את המודרכים משני הקצוות לטבוע טביעת רגל כדי שההבדל יראה בבירור.

נסביר:

גודל העקבה שהנעל שלנו משאירה במקום שאנחנו עוברים בו מייצג את הגודל שאנחנו תופסים פיזית בעולם, ומייצג שטח שהשפעתנו עליו ושינינו את הטבע. אבל הגודל הזה הוא לא השטח היחיד שאנחנו משפיעים עליו. לכל אחד מאיתנו יש השפעה נרחבת על העולם שסביבנו, ואת ההשפעה הזו אפשר למדוד ביחידות שטח. גם כשאנחנו מטיילים ומנקים אחרינו, ואפילו כשאנחנו לא מטיילים ולא יוצאים לטבע – אנחנו משאירים בו עקבות. אילו מן עקבות אלה? אולי תוכלו לחשוב על דוגמאות? ביוב, חמצן דו-כחמני, אשפה וכדומה.

נשאל:

האם שמעתם את המושג 'טביעת רגל אקולוגית'?

נגדיר:

טביעת הרגל האקולוגית שלי = השטח הדרוש כדי לספק את המשאבים שצרכתי ואצרוך ולפנות את הפסולת שיצרתי ואצור.

נסביר שטביעת רגל אקולוגית (מדרך סביבתי בעברית) יכולה להיות מחושבת לאנשים בודדים, אבל גם לעיר וגם למדינה. נסביר שיחידת המידה "טביעת רגל אקולוגית" מאפשרת לנו למדוד ביחידות שטח את כמות משאבי כדור הארץ שאנחנו מנצלים.

נספר על "יום החריגה" שמצוין מדי שנה. זהו היום בשנה שבו אנחנו מסיימים לכלות את המשאבים המתחדשים של כדור הארץ לשנה הנוכחית. כלומר, ממנו והלאה אנו משתמשים במשאבים של הדורות הבאים, ולא במשאבי הטבע מתחדשים.

בשנת 2021 הגיעה ישראל ליום החריגה כבר בחודש אפריל!

יוצאים לפיקניק

הקטנת טביעת הרגל האקולוגית של מדינת ישראל היא משימה חשובה שיכולה לעזור להתמודד עם שינוי האקלים ולשפר את איכות החיים של כולנו. וכמו שקק"ל הוכיחה כבר לפני יותר מ-120 שנה, שינוי גדול יכול להתחיל בהמון שינויים קטנים.

נחלק את הקבוצה ל-2 צוותים, ניתן לכל צוות דף רשימת עקרונות לאירוע ירוק (ראו נספח 1), ונסביר את המשחק:

לקבוצה יש 3 דקות לקרוא ולהתעמק ברשימת העקרונות, המסבירים איך מקיימים אירוע ירוק. אצל המדריך יש רשימת קניות שיש בה שמונה פריטים מרכזיים "שכל מגל צריך" (ראו נספח 2). לכל מוצר כזה יש מחיר – גם מחיר בשקלים, אבל גם מחיר אקולוגי בטביעת רגל אקולוגית, שנובע משרשרת הייצור והחיים של המוצר. נראה, שלכל מוצר שאנו צורכים יש שרשרת ארוכה של השלכות על העולם, החל מהחומר שהוא עשוי ממנו, דרך תהליך הייצור והשינוע שלו ועד לשלב שבו הוא הופך לפסולת לאחר השימוש.

לצורך ההמחשה נציג את שרשרת החיים של המוצר בתרשים שנמצא בצד הפנימי של מעטפת המארז.

מטרת המשחק – לצמצם את טביעת הרגל האקולוגית ואת המחיר הסביבתי של ה"מגל" שלנו ככל שניתן, ועדיין להשיג כל מה שצריך כדי לקיים מגל מהנה.

כדי להשיג מוצר ולזכות בנקודות צריך להפוך אותו ל"ירוק" יותר:

במהלך המשחק כל קבוצה תבחר בתורה מספר מ-1 עד 8 ותוכל לחשוף את הפריט לפי המספר שבחרה. לאחר שהפריט נחשף יש לקבוצה דקה לחשוב איך להפוך אותו למוצר ירוק יותר, מוצר שטביעת הרגל האקולוגית שלו קטנה יותר.

- **אם הספיקו להגיד בקול רם תחליף "ירוק" בזמן** – יזכו חברי הקבוצה ב-5 נקודות ויקבלו את המוצר. אם ידעו לנמק את הבחירה שלהם יוכלו לזכות ב-5 נקודות נוספות.
- **אם הצליחו אבל לא ידעו לנמק** – לא יזכו בנקודות נוספות (רק במוצר וב-5 הנקודות) והמדריך ינמק.
- **אם טעו** – יחזירו את המוצר לרשימה והתור יעבור לקבוצה השנייה (שתהיה חייבת לבחור מספר אחר)
- **ההחלפה קבילה רק אם המוצר החדש משמר את התפקיד של המוצר הישן (אי אפשר להחליף כפית בספר, למשל).**

לסיכום

נכריז על המנצחים, שמצאו דרך לקיים אירוע משמח ומהנה ועדיין לשמור על הסביבה. נסכם את המשחק:

אין זמן מתאים יותר מיום העצמאות כדי להביט קדימה לעבר העתיד, ואין מתנה טובה יותר שנוכל לתת למדינת ישראל מאשר לשמור על החי והצומח ועל השטחים הפתוחים שלה וכך לשפר את איכות החיים שלנו כאן.

האחריות לשיפור הסביבה שאנחנו חיים בה, למאבק בשינוי האקלים ולשמירה על הטבע (שאפילו מי שלא אוהב לטייל, נהנה לבלות בו) היא אחריות שלנו – למען המדינה ולמען עצמנו.

נזכיר את העקרונות לקיום פיקניק "מגל" ירוק (ואירוע ירוק בכלל), נוסיף על מה שעלה במשחק (נרחיב לגבי בחירת המועד והמקום של האירוע, למשל) ונזמין את המודרכים ליישם את העקרונות הללו גם באירועים שהם מקיימים בחיי היומיום שלהם..

להרחבה בנושא ראו:

[/https://www.kkl.org.il/education/field_active/green_tip/green-event](https://www.kkl.org.il/education/field_active/green_tip/green-event)

נשאל – ואולי אפשר לחגוג את יום העצמאות, לשמוח ולבלות בצורה אחרת, בלי מגל בכלל?

נזמין את חברי הקבוצה להציע אפשרויות אחרות לחגיגה, בדגש על חגיגה ירוקה שמשאירה טביעת רגל אקולוגית מינימלית על הסביבה. נזמין את חברי הקבוצה לסרוק את הקיואר שעל הכרטיסייה שלהם ולהוריד סטיקרים מגניבים לווטסאפ. אפשר לציין גם את המונח שמח"ה כדרך חיים – שימוש חוזר, מחזור, חשיבה והפחתה (ראו הסבר מורחב בנספח 4). ניתן ורצוי להוסיף, בהקשר של "מגלים" ביער, כמה מילים על כללי בטיחות באש והתנהגות ביער.

**סורקים ומורידים
סטיקרים מגניבים
לווטסאפ**

רשימת עקרונות לאירוע ירוק

1. תחבורה

באופניים או בתחב"צ עדיף, זה ברור! מפחיתים פליטת פחמן ושומרים על הכדור.

הליכה ברגל, נסיעה בתחבורה שיתופית, בתחבורה ציבורית או באופניים מפחיתות את פליטות גזי החממה שהעלייה ברכיזם באטמוספירה גורמת לשינוי האקלים.

2. אשפה

אשפה לסל זה חבל! מפרידים, ממחזרים, משתמשים שוב.

הפרדת האשפה לפחי מחזור מצמצמת את כמות האשפה שמגיעה להטמנה, וכך מסייעת להפחתת הזיהום. הגיע הזמן שניקח אחריות על הפסולת שאנחנו מייצרים!

3. מזגן ותאורה

במקום מזגן, חלון פתוח – עדיף לאקלים, עדיף לרוח!

בוחרים את המועד והמיקום של האירוע כדי שנוכל להשתמש ככל שניתן באור השמש ובמיזוג טבעי, וכך להקטין את צריכת האנרגיה באירוע.

4. כיבוד

בתיאבון! צמחוני, משלנו, טרי וטעים – גורמה שנלחם בשינוי האקלים.

ארוחה מהצומח, המוגשת בתפזורת (ללא אריזות), מסייעת למאבק בשינוי האקלים: פליטות הפחמן הנגרמות בתהליך ייצור המזון נמוכות יותר, והארוחה מייצרת פחות פסולת. כיבוד שמגיע מהסביבה הקרובה מעודד את הכלכלה המקומית, ואינו דורש הובלה ארוכה ומזהמת, וכך פוחתות פליטות הפחמן.

5. כלים

חד פעמי - לא באירוע שלי! בכלים רב פעמיים הכל טעים יותר, נוח, נעים, ועל הכדור שומר.

מפחיתים פסולת פלסטיק שמיוצרת תוך שימוש בדלקי מחצבים מזהמים ושאינה מתכלה לאורך מאות שנים. שואפים לקיים אירוע 'אפס פסולת'.

6. שתייה

חושבים טיפה, מפחיתים סוכר וצבעי מאכל, ולא טובעים באריזות עד השמיים!

לשתות מים – הכי בריא! בקבוקים מהבית במילוי רב-פעמי מפחיתים את פסולת האריזות שאנחנו מייצרים.

רשימת קניות - תוכן הכרטיסיות

1. נלים חד-פעמיים

הצעה לתחליפים ירוקים: < סכו"ם וכלים רב פעמיים > אפשר גם לוותר על כלים, לאכול בפיתה או בידיים < להמעיט בכלים ככל שניתן ומה עוד?...
הסבר: לא מייצרים אשפה שאינה מתכלה.

2. סטייק בקד

הצעה לתחליפים ירוקים: < ירקות/מוצרים מהצומח > עוף שגידולו מזהם פחות < ואם כבר סטייק – עדיף מייצור מקומי ולא מיבוא ומה עוד?...
הסבר: גידול המזון לבקר, תהליכי עיבוד הבשר והשינוע הם תהליכים עתירי אנרגיה וזיהום, וזה עוד לפני שמדברים על כך כי 20% מפליטות גז המתאן, אחד הגורמים לאפקט החממה בעולם, נוצרים מנפוחות הצאן והבקר שמגודל לצורך תעשיית הבשר.

3. תירס בקופסה מתוצרת טורקיה

הצעה לתחליפים ירוקים: תירס טרי משדה סמוך ומה עוד?...
הסבר: תירס בקופסה מיוצר באופן תעשייתי, שהוא בהכרח מזהם יותר. קופסאות השימורים הגיעו מרחוק (שינוע מזהם), והאריזה שאינה מתכלה, מייצרת פסולת בתום השימוש. תירס טרי, בעונתו, שהגיע משדה קרוב, מייצר רק פסולת אורגנית שהופכת לקומפוסט והשינוע שלו פולט פחות פחמן.

4. בקבוקים אישיים/פחיות של שתייה קלה

הצעה לתחליפים ירוקים: < ג'ריקן או מכל מרכזי של מים > לשתייה בכוסות או בבקבוקים רב פעמיים ומה עוד?...
הסבר: מייצר פחות פסולת אריזות וגם פחות פליטות פחמן בתהליך השינוע והייצור. חוץ מזה – גם יותר בריא!

5. נפנף ממותג מפלסטיק

הצעה לתחליפים ירוקים: < נפנף מאולתר מחתיכת קרטון ממוחזר > ואפשר גם בלי ומה עוד?...
הסבר: מייצר פחות פסולת – גם בתהליך הייצור וגם עם תום השימוש

6. מארז של 5 פיתות ממאפיית בוטיק מרוחקת

הצעה לתחליפים ירוקים: < פיתות בתפזורת שיוצרו במאפייה קרובה ומה עוד?...
הסבר: מייצר פחות פסולת כי מגיע בתפזורת ולא באריזה, פולט פחות פחמן דו-חמצני בהובלה כי מיוצר במקום קרוב.

7. שיפודי פרניות

הצעה לתחליפים ירוקים: < שיפודי ירקות/מוצרים מהצומח ומה עוד?...
הסבר: גם גידול העופות לבשר וגם עיבוד הבשר הם תהליכים עתירי אנרגיה וזיהום. בשר ארוז שמגיע מהסופר או האטליז מייצר גם פסולת אריזות שנחסכת כאשר משתמשים בירקות בתפזורת ובשקית רב פעמית.

8. עוגת הבית

הצעה לתחליפים ירוקים: < עוגה שמכינים לבד בבית (וזה גם יותר טעים...) ומה עוד?...
הסבר: פחות פסולת אריזות, פחות פליטות פחמן שקשורות לשינוע ולייצור תעשייתי.

עץ אחד

נטיעת עצים מסייעת לשימור קרקעות ולמניעת מדבור.

עץ אחד עוצר סחף ומאפשר למי נגר לחלחל אל מי התהום.

על אדם אחד לטעת 200 עצים כדי "לאזן" את הזיהום שיצר במהלך חייו.

אלפי מטיילים משתתפים ונוטעים עצים ביערות קק"ל מדי ט"ו בשבט וגם במהלך השנה.

עץ אחד מסייע להפחתת הטמפרטורה בסביבתו בימי הקיץ, עד ארבע מעלות.

עץ אחד מנקה, מסנן ומטהר 100,000 מ"ק אוויר מזוהם, מייצר 700 ק"ג חמצן, וקולט 20 טונות פחמן דו-חמצני.

קק"ל נטעה מאז הקמתה למעלה מ-245 מיליון עצים על פני כמיליון דונם.

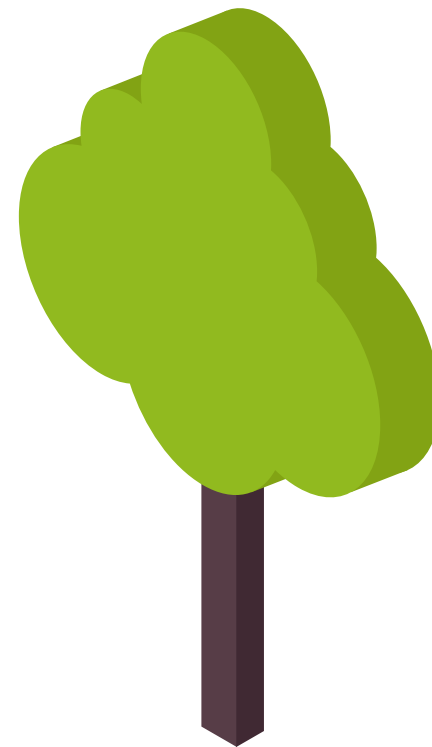
עץ אחד בקרבת הבית דומה לקיר אקוסטי – הוא בולם רעשים בצורה משמעותית.

עץ אחד מוסיף הרבה שמחה, ירק וחיים לנוף העירוני.

נטיעת עצים היא דרך פעילה לעצור את אפקט החממה, האחראי להתחממות כדור הארץ.

עץ אחד עשוי לשמש בית לעשרות ציפורים במשך עשרות שנות חייו.

עץ אחד יכול לספוג בשנה 20 ק"ג אבק ו"לבלוע" 80 ק"ג תרחיפים, המכילים מתכות רעילות כמו כספית, ליתיום, עופרת.

שמח"ה כדרך חיים

ראשי התיבות שמח"ה כוללים את המילים:
שימוש חוזר, מחזור, חשיבה והפחתה.

כל אחת מהן מייצגת תחום אחר של תפיסה מקיימת לשמירה על הסביבה ולהקטנת נזקי האדם.

שימוש חוזר:

שימוש נוסף במוצר קיים, ללא התערבות או שינוי, ובכלל זה שימוש זהה, דומה או שונה במוצר לעומת ייעודו המקורי. לדוגמה, לבישת בגדים שהם "יד שנייה".

מחזור:

עיבוד והפיכה של חומרי פסולת לחומר גלם, שמשמש לייצור מוצרים חדשים. חומרים הניתנים למחזור נחלקים למספר קטגוריות מרכזיות: חומר אורגני, נייר וקרטון, פלסטיק, זכוכית, גזם, מתכת. דוגמה למחזור: גריסת בקבוקי פלסטיק והפיכתם לחומר גלם לייצור בד "פליס".

חשיבה:

חשיבה סביבתית נכונה מובילה לצרכנות מודעת, המכירה בנזקי הייצור והצריכה של חברת השפע לסביבה. על פי תפיסה זו, לפני שרוכשים מוצר חדש – חושבים: האם הוא באמת נחוץ? האם ניתן להשתמש במוצר קיים לאותו צורך? האם יש חלופה שהיא ידידותית יותר לסביבה? החשיבה צריכה להיעשות טרם הקנייה, במהלכה וגם בזמן השלכת המוצרים וסיום השימוש בהם. דוגמה לחשיבה: "אולי אין צורך לקנות מגן נוסף לטלפון הסלולרי, אלא אפשר לקשט ולעצב את הישן?"

הפחתה:

הפחתת הצריכה של מוצרים ואנרגיה, על ידי הגברה של שימוש חוזר ומחזור, מאפשרת להפחית משמעותית את כמות הפסולת וכך להקטין את זיהום הסביבה. על פי גישה זו, מחפשים חלופות שיאפשרו להגדיל את המחזור ואת השימוש החוזר במוצרים. גישת 'אפס פסולת' מיישמת את עקרון ההפחתה הן ברמה האישית, הן ברמה הקהילתית, הן ברמה העירונית. בין היתר, גישה זו מעודדת עיצוב מחדש של מחזור חיים של מוצרים ומשאבים, כך שיבוצעו בהם שימוש חוזר ומחזור מלא או כמעט מלא, במטרה שכמות האשפה שתישלח למזבלות תהיה אפסית.

הופק על ידי החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית,
קרן קימת לישראל, ירושלים, תשפ"ג – 2023.
כל הזכויות שמורות לקק"ל
כתיבה, פיתוח והפקה: המחלקה הפדגוגית, סטודיו צחר
עריכת לשון: ענבר קמחי-אנגרט
עיצוב גרפי: Brandim
תוכני הפעילויות מיועדים לצורכי הדרכה והוראה בלבד,
ואין לעשות בהם כל שימוש אחר מעבר לשימוש זה.

לפעילויות חינוכיות, כתבות, סרטים ומשחקים לחודש הלאום - סרקו:

לפניות כתבו אלינו: greenwin@kkk.org.il

החטיבה
לחינוך ולקהילה

כל חומרי ההדרכה שבמארג מודפסים על נייר אקולוגי למען הסביבה

